

Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Ἀναστασίου:

Προηγούμενου Ἱ. Μ. Μεγάλου Μετεώρου, Ἀγίων Μετεώρων

13 Νοεμβρίου 2024, μνήμη Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

ΜΕΓΑ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ !

Ἡ πορεία τῶν διαθρησκειακῶν διαλόγων

Ὁ κοινός βηματισμός Βατικανοῦ - Φαναρίου

Στό προηγούμενο κείμενό μας ἀναδείξαμε τήν ἀλλοίωση τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας μέσω τοῦ οἰκουμενισμοῦ, καθώς ἡ ὀρθόδοξη πίστη, ἀπό μοναδική καί ἀπόλυτη ὁδός σωτηρίας, μετατρέπεται σέ μία ἀπλή πτυχή ἑνός πολυθρησκευτικοῦ πλαισίου, πού ἀναζητᾷ τήν ἀλήθεια σέ ὅλες τίς θρησκείες.

Ἡ ἐκκλησιολογική αὐτή μετάλλαξη ξεκίνησε, ὅπως εἶδαμε, στίς ἀρχές τοῦ 20^{οῦ} αἰώνα, μέ τίς πατριαρχικές ἐγκυκλίους τοῦ 1902 καί 1920. Συνέπεια τῆς ἦταν ἡ θέσπιση μίας νέας ἐκκλησιολογίας, πού παρέχει ἐκκλησιαστικότητα στίς αἱρέσεις, τίς ἀναγνωρίζει, δηλαδή, ὡς «ἐκκλησίες».

Ἡ εἴσοδος στό δεύτερο μισό τοῦ 20^{οῦ} αἰώνα ἐπέφερε μία κατακόρυφη αὔξηση καί μία ἰδιαίτερη ἄνθιση τοῦ οἰκουμενισμοῦ, πού συνδέεται μέ συγκεκριμένα πρόσωπα καί γεγονότα. Τά γεγονότα καί τά πρόσωπα αὐτά ἀπετέλεσαν τούς σταθμούς γιά

τὴν μετέπειτα πορεία τῶν διαχριστιανικῶν καὶ διαθρησκευτικῶν σχέσεων.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἵδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ) τὸ 1948 καὶ τὴν ἀναρρίχηση στὸς θρόνους τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ρώμης δύο ἀνδρῶν μέ προῖστορία καὶ προσωπικὴ γνωριμία μεταξύ τους, μέ κοινούς στόχους καὶ κοινὴ ἐπικοινωνιακὴ τακτικὴ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας ἐκλέγεται Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τὸ 1948 καὶ ὁ Καρδινάλιος Angelo ἐκλέγεται Πάπας τὸ 1958, γνωστός ὡς Πάπας Ἰωάννης ΚΓ΄.

Ἄς ἐξετάσουμε, ὅμως, τὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Ἡ ἀνάμειξη τῆς πολιτικῆς. Ὁ ἀμερικανικὸς παράγοντας.

Τὸ ἔτος 1948 ἀπετέλεσε ὁρόσημο στὴν πορεία τοῦ οἰκουμενισμοῦ, καθὼς τὴν χρονιά αὕτὴ ἐκλέγεται Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ μέχρι τότε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας καί, ταυτόχρονα, ἱδρύεται τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς περίοδο ἔχουμε τὴν ἐμπλοκὴ τῆς πολιτικῆς, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἀμερικανικοῦ παράγοντα, στὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού ξεκινᾷ ὁ Ψυχρὸς Πόλεμος καὶ συμπαρασύρει στὴν δίνη του καὶ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἀπὸ τὴ μία πλευρά, οἱ Σλαβικὲς Ἐκκλησίες ἔχουν προσδεθεῖ στό ἄρμα τῆς σοβιετικῆς ἡγεσίας πού ἀσκεῖ ἔτσι τὴν ἐπιρροή της στὶς ὁμόδοξες χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, στὶς ΗΠΑ, ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος Τρούμαν παρουσιάζει τὸ γνωστὸ «δόγμα Τρούμαν», ἐγκαταλείπει τὴν πολιτικὴ τοῦ κατευνασμοῦ ἔναντι τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ θέτει σέ ἐφαρμογὴ τὴν γνωστὴ πολιτικὴ τῆς ἀνάσχεσης γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου καὶ τὴν ἐνίσχυση ἀντικομμουνιστικῶν δυνάμεων παγκοσμίως.

Στό

πλαίσιο

δυτικές Κυβερνήσεις υποστηρίζουν καί ενισχύουν τόν «οἰκουμενικό διάλογο», τίς προσπάθειες γιά τήν «σύσφιγξη τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καί Δύσεως» καί γενικώτερα τήν σύγκλιση μεταξύ τῶν θρησκειῶν.

Ὁ Ἀμερικανός Πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν υποστηρίζει ἐνεργά αὐτή τήν ἐνότητα τῶν θρησκειῶν ὡς ἀντιστάθμισμα στήν κομμουνιστική ἀθεία. Σέ ὁμιλία του στό Ἀμερικανικό Ὁμοσπονδιακό Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ τό 1946 δήλωνε μεταξύ ἄλλων:

«Ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα αὐτή τῇ στιγμή εὐρίσκεται στή πρόθυρα τῆς καταστροφῆς ἢ στίς ἀπαρχές μίας μέγιστης ἐποχῆς στήν ἱστορία. Θά προτιμοῦσα νά δῶ αὐτή τῇ μεγάλη ἐποχή. Μόνον τὰ ὑψηλὰ ἠθικά πρότυπα μποροῦν νά ἀποκτήσουν τόν ἔλεγχο αὐτῆς τῆς νέας δύναμης τοῦ σύμπαντος καί νά τήν ἀναπτύξουν γιά τò κοινò καλό... Ἡ Προτεσταντική Ἐκκλησία, ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καί ἡ Ἰουδαϊκή Συναγωγή, ἀφοῦ ἐνωθοῦν μαζί στήν ἀμερικανική ἐνότητα τῆς ἀδελφοσύνης, πρέπει νά παρέχουν τίς δυνάμεις κρούσεως, γιά νά ἐπιτευχθεῖ αὐτή ἡ ἠθική καί πνευματική ἀφύπνιση»^[1].

Στό ἴδιο μῆκος κύματος καί τό Βρετανικό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν περιέγραφε σέ ἀναφορά του τήν πορεία πρός τήν ἔνωση τῶν θρησκειῶν καί σημείωνε, ὅτι τό πρῶτο βῆμα θά ἔπρεπε νά γίνει μέ τήν «ἐνότητα μεταξύ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν». Ἐγγραφε συγκεκριμένα:

«Ἐπῆλθε ἐπιτέλους ἡ στιγμή νά ἐπιστρατεύσουμε τίς πνευματικές δυνάμεις πρός ὑπεράσπιση τῆς κοινῆς ιδέας τῆς Δυτικῆς Ἑνώσεως μέ τήν πλέον εὐρύτερη ἔννοια τῆς λέξεως. Ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου εἶναι συνδεδεμένη τόσο στενὰ μέ τήν ἐλευθερία τοῦ θρησκεύεσθαι καί τίς κοινές πνευματικές ἀξίες, ὥστε ὅλες οἱ μεγάλες θρησκείες: ὁ χριστιανισμός, τὸ ἰσλάμ, ὁ βουδισμός κ.ο.κ. μπορούν νά ἐνωθοῦν σέ αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο σέ ἀντιπαράθεση μέ τὸν κομμουνισμό. Ἄλλωστε, προτοῦ προσπαθήσουμε νά ὀργανώσουμε τὸ ἰσλάμ καὶ τὸν βουδισμό, ἔχει θεμελιώδη σημασία νά πετύχουμε ὀρισμένη ἐνότητα μεταξύ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν... Σέ αὐτὴ τήν κρίσιμη στιγμή ὀφείλουμε νά καταβάλλουμε περαιτέρω προσπάθειες, ὥστε νά συσπειρωθοῦν ὅλες οἱ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες γύρω ἀπὸ τήν ιδέα τῆς προστασίας τῆς θρησκείας, τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης».^[2]

Στὴ βάση αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς, ἡ ἵδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.) ἀντικατόπτριζε τήν ἐπιθυμία τῶν ΗΠΑ καὶ τῶν δυτικῶν κυβερνήσεων γιὰ ἐνότητα καὶ συνεργασία μεταξύ τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν θρησκειῶν, ἀντιμετωπίζοντας τήν ἄνοδο τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ.

Παράλληλα, ἐνισχύουν ἐνεργὰ τό Φανάρι, ὡς τό ἀντίπαλον δέος, στήν ἐπιρροή πού ἀσκοῦσαν οἱ Σοβιετικοί μέσω τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ τήν ἀμερικανικὴ πολιτική, ἄλλωστε, τό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στάθηκε καὶ παραμένει πάντοτε «ὁ καλύτερος δικηγόρος θεμάτων στά ὁποῖα οἱ ΗΠΑ ἀποδίδουν τεράστια σημασία», σύμφωνα μέ τόν Ἀμερικανὸ Γενικὸ Πρόξενο στήν Πόλη τό 2008 κ. Ντ. Ἀρνέτ^[3].

Ὅπως δήλωσε, ἄλλωστε, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος μετὰ τήν συνάντησή του μέ τόν Ἀμερικανὸ πρεσβευτὴ στήν Ἀθήνα κ. Ντάνιελ Σπέκχαρντ (14 Μαΐου 2008), «καὶ τό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μας καὶ ἡ Ἀμερικὴ ὑπηρετοῦν τὰ ἴδια ἰδανικά δικαιοσύνης, ἐλευθερίας, ὅλες τίς μεγάλες ἠθικές καὶ πνευματικές ἀξίες πού ἰσχύουν διαχρονικῶς παγκοσμίως»^[4].

Ἀπὸ τήν ἐποχὴ τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου καὶ μέχρι σήμερα οἱ ΗΠΑ παρέχουν -ὡς μέσο ἐξουδετέρωσης τοῦ ρωσικοῦ παράγοντα ἐπιρροῆς- τήν ὑποστήριξή τους στήν πάγια ἐπιδίωξη τοῦ Φαναρίου γιὰ τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ Πρωτείου του στήν Ὁρθόδοξη Ἀνατολή. Τό ὅλο ζήτημα προβάλλεται συστηματικά ἀπὸ κορυφαίους ἐκπροσώπους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθὼς καὶ ἀπὸ τόν ἴδιο τόν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη.

Ἡ πατριαρχία Ἀθηναγόρα

Τό 1948 ἀνατρέπεται βίαια ἀπὸ τόν Οἰκουμενικὸ Θρόνο ὁ Πατριάρχης Μάξιμος ὁ Ε΄, ὁ ὁποῖος ἐξωθήθηκε σέ παραίτηση, καθὼς τοῦ ἀποδόθηκαν φιλορωσικά αἰσθήματα

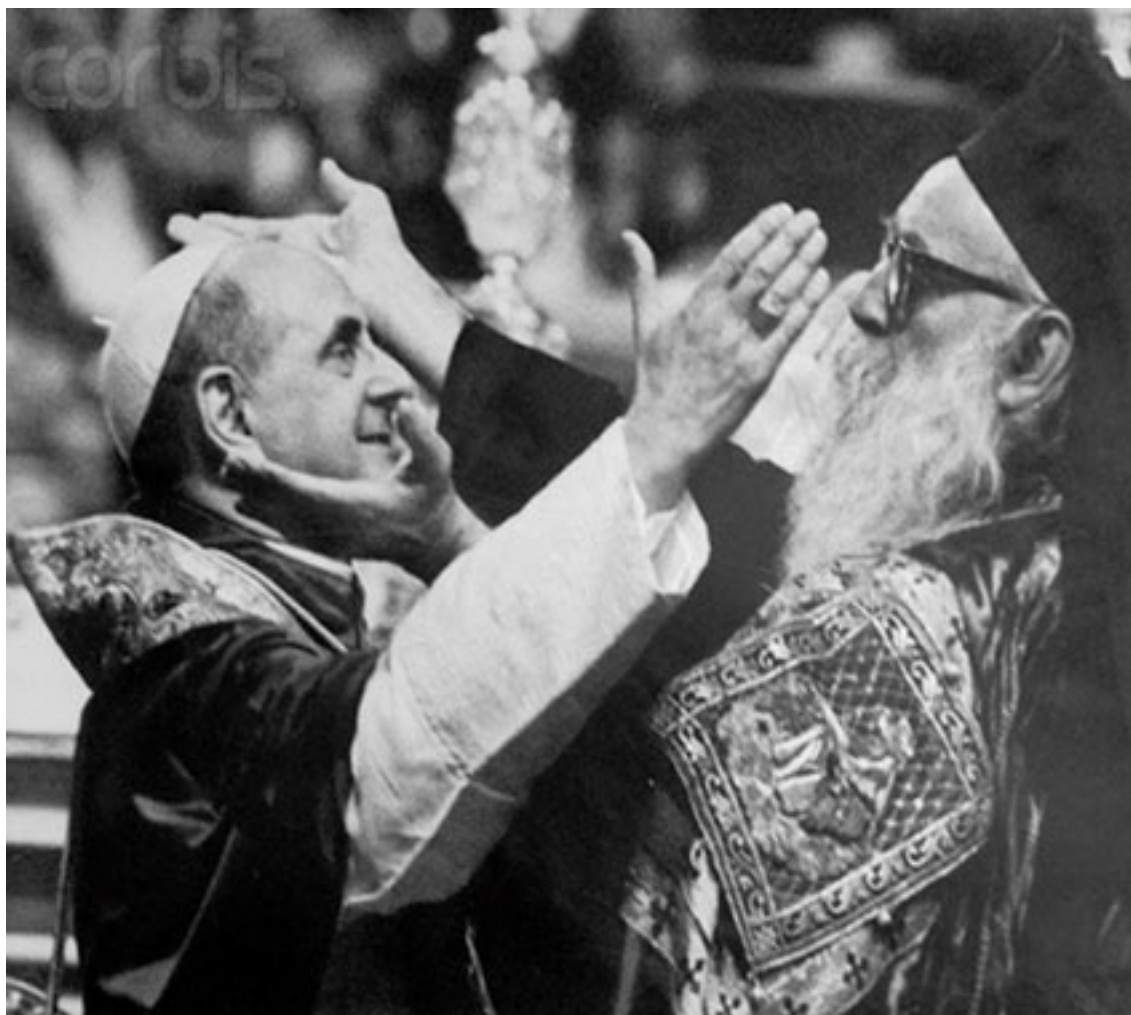
καί κινήσεις. Οἱ ΗΠΑ ἀποφασίζουν νά δράσουν ἀποφασιστικά καί ἐπιθυμοῦν νά ἐγκαταστήσουν στό Φανάρι ἕνα ἰσχυρό πρόσωπο τῆς ἐμπιστοσύνης τους, ἱκανό νά ἀνταποκριθεῖ στίς ἀνάγκες πού προαναφέραμε καί νά ἐκπληρώσει τούς συγκεκριμένους στόχους. Ἐν ὅψει τῆς ἐκλογῆς νέου Πατριάρχῃ, ἡ τουρκική κυβέρνηση διαγράφει ὅλους τούς ἱεράρχες τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου ἀπό τόν κατάλογο ὑποψηφίων, κι αὐτό γιατί, μέ τήν σύμφωνη γνώμη καί τῆς ἐλληνικῆς καί τῆς ἀμερικανικῆς κυβέρνησης, ἐκλεκτός ὑποψήφιος ἦταν ὁ Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας^[5].

Ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐκλογῆς του, ὁ Πατριάρχῃς Ἀθηναγόρας ξεκινᾷ τήν ὑλοποίηση τοῦ ἔργου, γιά τό ὁποῖο τοποθετήθηκε στόν θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ἀρχίζει τίς ἐπίσημες ἀλλά καί μυστικές ἐπαφές μέ τό Βατικανό. «Ὁ Ἀθηναγόρας ἐπὶ συνεχῇ ἔτῃ διαπραγματεύεται παρασκηνιακῶς μέ τό Βατικανό τήν συνάντησί του μέ τόν Πάπα. Διαμεσολαβητής εἶναι ὁ Ρουμάνος Ἀρχιμανδρίτης Σκρίμα, διαπρεπῆς θεολόγος, καί διάφορες προσωπικότητες τοῦ καθολικοῦ κόσμου»^[6].

Μία προσωπικότητα τοῦ καθολικοῦ κόσμου, μέ πολύ σημαίνουσα συμμετοχή στίς διεργασίες αὐτές, εἶναι καί ὁ Καρδινάλιος Angelo Roncalli (μετέπειτα Πάπας Ἰωάννης ΚΓ΄) στόν ὁποῖο προαναφερθήκαμε. Ὁ Roncalli εἶναι γνωστός ἀπό ἐτῶν στούς κύκλους τοῦ Φαναρίου καί γενικά τῆς ὁρθόδοξης ἀνατολῆς, λόγω τῆς πολυετοῦς θητείας του, ὡς ἀποστολικοῦ νούντσιου, στήν Κωνσταντινούπολη καί σέ ὁρθόδοξες πρωτεύουσες. Ἔτσι, γνωρίστηκε ἀπό νωρίς (πρίν ἀκόμη γίνει πάπας) καί μέ τόν Πατριάρχη Ἀθηναγόρα καί ἀνέπτυξαν ἕναν στενό σύνδεσμο, συχνές ἐπαφές καί ἐπικοινωνία πού συνεχίστηκε καί μετά τήν ἀναρρίχσή του στόν παπικό θρόνο τό 1958.

Οἱ στενές αὐτές ἐπαφές εἶχαν ὁδηγήσει **σέ προσυμφωνημένες ἐνέργειες μέ σκοπό τήν λεγόμενη «ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν»**, τήν τόσο προβαλλόμενη καί πολυδιαφημιζόμενη, πού ἀποτελεῖ καί τό πρῶτο βῆμα γιά τήν μετάβαση στήν πανθηρησκεία.

Ψυχολογική προετοιμασία

Οἱ προσυμφωνημένες αὐτές ἐνέργειες πραγματοποιοῦνται τμηματικά καί μέ προσεκτικά βήματα, ὥστε νά μήν ὑπάρχουν πολλές καί μεγάλες ἀντιδράσεις ἀπό τό ὀρθόδοξο πλήρωμα καί νά ἀφομοιώνονται πιό εὐκόλα ἀπό τούς ἀνυποψίαστους πιστούς. Ξεκίνησαν, ἔτσι, καί συνεχίζονται μέχρι τίς μέρες μας, μία σειρά ἀπό κινήσεις καί πρωτοβουλίες κορυφαίου συμβολικοῦ χαρακτήρα ἐκ μέρους τοῦ Βατικανοῦ καί τῶν Ὁρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν, μέ σκοπό τήν σταδιακή ἀμβλυνση τῆς συνειδήσεως καί τήν ἐξασθένηση τοῦ αἰσθητηρίου τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Στήν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς νέας οἰκουμενικῆς πολιτικῆς ὁργανώνεται μία κοινή ἐκστρατεία «ψυχολογικῆς προετοιμασίας» γιά τήν ἀποδοχή τῶν οἰκουμενιστικῶν ἀνοιγμάτων πού πραγματοποιοῦνται. Στά πλαίσια τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς ξεκινᾷ ἀπό τούς οἰκουμενιστές ἡ συστηματική ἐπιχείρηση νά ἀμβλύνουν, ἀκόμη καί νά ἐκμηδενίσουν, τίς δογματικές διαφορές μεταξύ Ὁρθοδοξίας καί Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ἀποδίδοντας τό μεταξύ τους χάσμα σέ προκαταλήψεις καί κατάλοιπα τοῦ παρελθόντος, πού ἔχουν πλέον ξεπεραστεῖ καί ἐκλείπει.

Ὑπηρετώντας πιστά αὐτή τήν πολιτική, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἔφθασε στό σημεῖο νά θεωρεῖ τούς Ἁγίους Πατέρες ἀπό κοινοῦ ἐνόχους μέ τούς αἰρετικούς γιά τήν ἀποκοπή τῶν τελευταίων ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. «Οἱ κληροδοτήσαντες εἰς ἡμᾶς τήν διάσπασιν προπάτορες ἡμῶν ὑπῆρξαν ἀ-

τυχή θύματα τοῦ ἀρχεκάκου ὄφους καί εὐρίσκονται ἤδη εἰς χεῖρας τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ»^[7] διεκήρυξε ἀνευθρίαστα ὁ κ. Βαρθολομαῖος προσφωνώντας τόν παπικό Καρδινάλιο William Keeler στήν θρονική ἐορτή τοῦ Φαναρίου τόν Νοέμβριο τοῦ 1998.

Εἶναι πραγματικά θλιβερό καί τραγικό οἱ θεοφόροι καί θεόπνευστοι Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας νά θεωροῦνται «ἀτυχῇ θύματα τοῦ ἀρχεκάκου ὄφους». Ἀντίθετα, οἱ ὀρθόδοξοι πιστοί ἐπιθυμοῦμε νά εἴμαστε «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσι» ὅπως διακηρύσσουμε καί στό Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας: «Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τήν Οἰκουμένην ἐστήριξεν»^[8].

Ἡ πολιτική αὕτη τῶν οἰκουμενιστῶν ἐπενδύει συστηματικά στήν ἀδήριτη δυναμική τῆς ἐπικοινωνίας, τῆς δύναμης τῆς εἰκόνας, τῆς προβολῆς καί τῆς ἐπιβολῆς μέσω τῆς ἐπαναλήψεως. Ἐπενδύει, δηλαδή, στόν νόμο τῆς συνήθειας.

Τίς βασικές ἀρχές τῆς νέας οἰκουμενικῆς τακτικῆς διετύπωσε πολύ εὐστοχα καί συνοπτικά, τό 1962, ὁ γνωστός ρωμαιοκαθολικός θεολόγος Ἰωάννης Ντανιελοῦ: «Ὁ λατινικός καί ὁ βυζαντινός κόσμος, μέ τά συμφέροντά τους, ἔχουν ἀπό καιρό ἐκλείψει. Τό δόγμα εἶναι σχεδόν κοινό. Ἡ παράδοσις ἐπίσης. Τά μυστήρια κοινά. Καί κοινοί οἱ σημερινοί ἀντίπαλοι. Οἱ αἰῶνες πού ἐπέρασαν ἐσώρευσαν διάφορες προκαταλήψεις, πού πρέπει σιγά-σιγά νά ἐκμηδενισθοῦν. **Ὡς πρῶτο στάδιο βλέπω τήν ψυχολογική προετοιμασία**»^[9].

Διαθρησκειακός οἰκουμενισμός

Ἀνάλογη «ψυχολογική προετοιμασία» χρειαζόταν, βεβαίως, καί γιά τήν προσέγγιση μέ τίς μή χριστιανικές θρησκείες. Καί στόν τομέα αὐτό τήν πρωτοβουλία ἀναλαμβάνει ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, γνωστός γιά τά φιλοτουρκικά καί φιλοεβραϊκά του αἰσθήματα. Ἡ πολιτική του χαρακτηρίστηκε ἀπό μία ἔντονη τάση συνδιαλλαγῆς μέ τήν τουρκική πλευρά. «Ἀναφορές ὅπως, “ἡ φιλότατη ἡμῶν πατρίς Τουρκία”, “ἡ γείτων καί φίλη χώρα Ἑλλάς”, “τοῦρκοι καί Ἕλληνες εἶναι ἕνας λαός”, ἡ “Τουρκία εἶναι ἡ μητέρα πατρίδα μας” καί “εἶμαι τοῦρκος”, δημιούργησαν ἀμηχανία σέ κλῆρο καί λαό»^[10].

Οἱ σύγχρονοι ὑμνητές του προβάλλουν μέ περισσή καύχηση τόν πατριαρχικό φιλοτουρκισμό καί σημειώνουν, ὅτι «πρέπει νὰ εἶναι ἡ μοναδική περίπτωση Πατριάρχη καί γενικά Ἑλληνα κληρικοῦ, ὁ ὁποῖος δέν φοβᾶται νὰ πεῖ πῶς οἱ Τούρκοι κατὰ τὰ χρόνια τῆς παρουσίας τους στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, ἄθελά τους ἴσως, πρόσφεραν στὸν ἑλληνισμό «ζεστασιά», μέσα ἀπὸ τὴν ποικιλία καὶ τὴν σύνθεση τῶν πολιτισμῶν»^[11]. Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας περιγράφοντας τὴν κατάσταση στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα δήλωνε: «Ἕνας ὁλόκληρος πολιτισμός, ποικίλος καὶ πολύχρωμος, ἀναζητοῦσε νὰ βρεῖ τὴ σύγχρονη ἔκφρασή του. Οἱ Τούρκοι εἶχαν πέσει ἐπάνω μας σὰν τὸ χιόνι. Κάτω ὅμως ἀπὸ αὐτὸ τὸ χιόνι εἴχαμε ζέστη. Ἡ περιοχὴ ὅπου γεννήθηκα εἶχε καταληφθεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἕναν αἰῶνα πρὶν τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Στὰ Τσαραπλανά ὑπῆρχαν Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι. Ὅλοι ζοῦσαν μονιασμένοι. Ὁ μοναδικὸς Τούρκος ἀστυνομικὸς, θυμοῦμαι ἀκόμη τὸ ὄνομα: Ἀλῆ μπέης, δέν εἶχε τί νὰ κάμει. Οὔτε διενέξεις, οὔτε τσακώματα, οὔτε δίκες. Χριστιανόπουλα καὶ Μουσουλμανόπουλα ἔπαιζαν μαζί. Προσκαλοῦσαν στὰ βαφτίσια τοὺς Μουσουλμάνους φίλους κι ἐκεῖνοι μᾶς προσκαλοῦσαν στὴν τελετὴ τῆς περιτομῆς κανενὸς παιδιοῦ τους. Ἦταν μία βιβλικὴ συνύπαρξη, ὅπου **ὅλοι νιώθαμε παιδιὰ τοῦ Ἀβραάμ**»^[12]!!!

Ὁ κοινὸς βηματισμὸς Βατικανοῦ καὶ Φαναρίου

Ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ διαχριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ, ἔτσι καὶ στὴν πορεία τοῦ διαθρησκειακοῦ οἰκουμενισμοῦ ἀκολουθήθηκε ἡ ἀνάλογη συνεργασία καὶ παράλληλη πορεία μεταξύ Φαναρίου καὶ Βατικανοῦ. Ὁ κοινὸς αὐτὸς βηματισμὸς

ἀναδεικνύεται μέσα ἀπό τίς διεργασίες καί τίς ἀποφάσεις τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου (1962 – 1965) σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τούς παπικούς, ἐνῶ σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τούς ὀρθοδόξους μέσα ἀπό μία σειρά Πανορθόδοξων καί Προσυνοδικῶν Διασκέψεων πού ὁδήγησαν στήν «Σύνοδο» τῆς Κρήτης.

Β΄ Βατικανή Σύνοδος

Ἡ Β΄ Βατικανή Σύνοδος (1962-1965), πού πραγματοποιήθηκε ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΓ΄ καί μετὰ τόν θάνατο τοῦ πάπα Παύλου ΣΤ΄, ἐπέφερε ριζικές δομικές ἀλλαγές στούς παπικούς καί στήν προσέγγισή τους πρός τόν ἔξω κόσμο. Ἔθεσε τά θεμέλια γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου, πού ἀποτελεῖ μέχρι καί σήμερα σημαντικό στοιχεῖο τῆς πολιτικῆς τῆς Ρώμης. Μέσω τῆς διακήρυξης *Nostra Aetate* («Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ»), πού ἐγκρίθηκε τό 1965, ἡ Β΄ Βατικανή Σύνοδος ἐπιβεβαίωσε τήν ἀναγκαιότητα ἐνός εἰρηνικοῦ διαλόγου μέ ἄλλες θρησκείες, ἰδιαίτερα μέ τούς Ἰουδαίους, τούς Μουσουλμάνους, καθώς καί μέ τίς ἀνατολικές θρησκείες, ὅπως τόν Ἰνδουισμό καί τόν Βουδισμό.

Ἡ Σύνοδος αὐτή διεκήρυξε, ὅτι οἱ τρεῖς μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες πιστεύουν στόν ἴδιο Θεό, γιά νά διευκολυνθεῖ ἔτσι ὁ διάλογος καί ἡ πορεία πρός τήν ἐνότητα καί στόν διαθρησκειακό χῶρο: «Μέ ἐκτίμηση ἀτενίζει ἡ Ἐκκλησία καί τούς Μουσουλμάνους, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τόν ἕνα καί μοναδικό Θεό, τόν ζῶντα..., τόν εὐσπλαχνο καί παντοδύναμο, τόν δημιουργό οὐρανοῦ καί γῆς... Μολονότι στό πέρασμα τῶν αἰώνων ὑπῆρξαν πολλές διαφωνίες καί ἐχθρότητες μεταξύ τῶν Χριστιανῶν καί τῶν Μουσουλμάνων, ἡ Ἁγία Σύνοδος [Β΄ Βατικανή] προτρέπει ὅλους, ξεχνώντας τό παρελθόν, νά ἐξασκοῦν εἰλικρινά τήν ἀμοιβαία κατανόηση καί νά ὑπερασπίζονται καί νά προάγουν μαζί τήν κοινωνική δικαιοσύνη, τίς ἠθικές ἀξίες, τήν εἰρήνη καί τήν ἐλευθερία γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους... Παροτρύνει, λοιπόν, τά παιδιά της μέ σύνεση καί ἀγάπη νά συνδιαλέγονται καί νά συνεργάζονται μέ τούς ὁπαδούς τῶν ἄλλων θρησκείων...»^[13].

Πανορθόδοξες καί Προσυνοδικές Διασκέψεις

Τό ἔτος 1961 (λίγο πρίν τήν Β΄ Βατικανή) συγκαλεῖται ἀπό τόν Πατριάρχη Ἀθιναγόρα στήν Ρόδο ἡ Α΄ Πανορθόδοξη Διάσκεψη, πού συμπεριέλαβε στήν Ἡμερήσια Διάταξη τῆς μέλλουσας νά συνέλθει Μεγάλης Συνόδου τόσο τό θέμα «Συμβολή τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στήν ἐπικράτηση τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν», ὅσο καί τό θέμα «Ὀρθοδοξία καί ἄλλαι θρησκείαι»^[14].

Τό «Ἀνακοινωθέν τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως» ἀνέφερε συγκεκριμένα: «Ἡ Διάσκεψις ἐκφράζουσα τήν ἐπιθυμίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας νά συμβάλῃ εἰς τήν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καί συνεργασίαν, δι' αὐτῆς δέ εἰς τήν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπό πάσης πλευρᾶς καί τοιουτοτρόπως, εἰς τήν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καί ἐπικράτησιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καί τῆς εἰρήνης εἰς τόν κόσμον πρός ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καί θρησκευμάτος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῇ πρός τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐκτός τοῦ χριστιανισμοῦ θρησκευμάτων»^[15].

Θά ακολουθήσουν καί άλλες Πανορθόδοξες (1961, 1963,1964, 1968), καθώς καί Προσυνοδικές Διασκέψεις (1976, 1982, 1986, 2009, 2015), πού τηροῦν τήν ἴδια θεματολογία μέ αὐτή τῆς Β΄ Βατικανῆς. Τόν κοινό αὐτό βηματισμό μεταξύ Βατικανοῦ καί Φαναρίου στά θέματα τῶν διαλόγων ἐπιβεβαίωνε καί ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ὡς Μητροπολίτης Φιλαδελφίας, ἀπό τό 1977 ἀκόμη, μιλώντας γιά τόν χαρακτήρα τῆς σχεδιαζόμενης τότε Μεγάλης Συνόδου, σέ συνέντευξή του στό Ρωμαιοκαθολικό περιοδικό *The National Catholic Reporter*, ὅπου δήλωνε ὅτι: **«οἱ δικοί μας στόχοι εἶναι ἴδιοι μέ αὐτούς τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΓ΄, νά ἐκσυγχρονίσουμε τήν Ἐκκλησία καί νά προωθήσουμε τήν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν. Ἡ Σύνοδος θά σημάνει, ἐπίσης, τό ἄνοιγμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στίς μή χριστιανικές θρησκείες καί σέ ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα. Αὐτό σημαίνει μία νέα στάση ἔναντι τοῦ Ἰσλάμ, τοῦ Βουδισμού, τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ καί ὅσον ἀφορᾷ τίς ἐπιδιώξεις γιά ἀδελφότητα χωρίς ρατσιστικές διακρίσεις...· μέ ἄλλα λόγια θά σημάνει τό **τέλος δώδεκα αἰώνων ἀπομόνωσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας**»**^[16].

Θά πρέπει ἐδῶ νά σημειώσουμε ὅτι οἱ ὀρθόδοξες προσυνοδικές ἀποφάσεις στίς ὁποῖες ἀναφερθήκαμε δέν ἦταν ὀριστικές, ἀλλά τελοῦσαν ὑπό τήν αἵρεση τῆς ἐγκρίσεως ἢ ἀπορρίψεως τους ἀπό τήν μέλλουσα νά συνέλθει Μεγάλη Σύνοδος. Οὐσιαστικά, δηλαδή, δέν ἐπρόκειτο περί ἀποφάσεων, ἀλλά περί εἰσηγήσεων πρὸς τήν Μεγάλη Σύνοδο καί δέν ἐξέφραζαν τήν ἐπίσημη θέση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιά τούς διαθρησκειακοὺς διαλόγους.

Παρ'

ὅλα

Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐγκαινίασε μονομερῶς τοὺς διμερεῖς διαθρησκειακοὺς διαλόγους μέ τό Ἰσλάμ καί τόν Ἰουδαϊσμό ἀπό τό 1976 ἀκόμη, πολλές δεκαετίες πρίν τήν σύγκληση τῆς Μεγάλης Συνόδου.

Ἀνάλογες μονομερεῖς ἐνέργειες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στά θέματα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ὁ παραμερισμός, ἡ ὑποτίμηση, ἡ ὑποβάθμιση καί ὁ παραγκωνισμός ὅλων τῶν Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δημιούργησαν καί καθιέρωσαν de facto μία ὑπεροχική θέση τοῦ Φαναρίου. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Φαναρίου, ἀκολουθώντας παγίως μία μονομερή τακτική καί ἐπιβάλλοντας κάθε φορά τίς δικές τους ἐπιλογές καί ἀποφάσεις ὑπερέβησαν συστηματικά καί ἐξακολουθητικά τόν ρόλο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς συντονιστή καί μόνο στούς θεολογικοὺς διαλόγους καί τίς Διορθόδοξες Διασκέψεις. Προκάλεσαν, ἔτσι, τήν δίκαιη ἀντίδραση ἐκ

μέρους τῶν ὑπολοίπων Ὁρθοδόξων Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προέβαλε πάντοτε **σθεναρή ἀντίσταση** ἔναντι τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ Φαναρίου καί ἀρνεῖτο νά ἀποδεχθεῖ καί νά ἀναγνωρίσει τήν μονοκρατορία, πού αὐτό ἐπεδίωκε νά ἐγκαθιδρύσει ἔναντι τῶν ἄλλων Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἀρνεῖτο, δηλαδή, νά ἀναγνωρίσει τήν ἐπιβολή ἐνός Πρώτου, ὅχι μεταξύ ἴσων, ἀλλά ἄνευ ἴσων· τήν ἐπιβολή ἐνός Πρωτείου ἐξουσίας καί ὅχι Πρωτείου τιμῆς μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά τήν **σφοδρή ἀντίδραση** τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος **στήν σπουδή τοῦ Πατριάρχῃ Ἀθηναγόρα νά συγκαλέσει ἐσπευσμένα τήν Πανορθόδοξη Διάσκεψη τό 1963 καί τήν προσπάθειά του γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς πρωτοκαθεδρίας του ἔναντι τῶν ὑπολοίπων Ὁρθοδόξων**. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «κατεδίκασεν ὁμοφώνως τόν **ἔξω πάσης Κανονικῆς δεοντολογίας** τρόπον, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ συγκρότησις τοῦ περι οὗ πρόκειται Διορθοδόξου Συνεδρίου, **κωλυομένη ἐκ τῶν Ἱ. Κανόνων νά ἀναγνωρίσῃ μονοκρατορίαν, εἰς οἷονδήποτε τῶν Πρωτοκαθέδρων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας**»^[17]. Ἀπευθυνόμενη δέ πρός τόν Πατριάρχη Ἀθηναγόρα τοῦ δηλώνει ὅτι «ἀπέληξεν εἰς τήν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν, ὅπως μή μετάσχη τῆς **ὑπό τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καί μόνον ἀποφασισθείσης** Διορθοδόξου ταύτης Διασκέψεως, ἥς αἱ ἐπιπτώσεις θέλουν ἀσφαλῶς **κατεργασθῇ τήν καταρράκωσιν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν**»^[18].

Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπορρίπτει κατηγορηματικά τήν ἐπιχειρούμενη ἐπιβολή πρωτείου ἐξουσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ καί ἀναγνωρίζει μόνο τά πρεσβεῖα τιμῆς. Τό ζήτημα αὐτό θά σχολιάσουμε διεξοδικά σέ ἐπόμενο κείμενό μας.

Ἡ ἵδρυση τοῦ Π.Σ.Ε.

Στά πλαίσια τῆς διεθνοῦς στρατηγικῆς γιά τήν ὁμογενοποίηση τῶν θρησκειῶν πού ἀναπτύξαμε ἐντάσσεται καί ἡ ἵδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ἀξίζει, καί στήν περίπτωση αὐτή, νά σημειώσουμε τήν ἀλληλουχία τῶν γεγονότων, τήν σύμπλευση στίς ἀποφάσεις καί τίς ἐπιλογές καί τίς συντονισμένες ἐνέργειες καί πρωτοβουλίες μεταξύ τῶν οἰκουμενιστῶν σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Εἶναι, θεωροῦμε, σημαντικό νά ἐκδιπλώσουμε καί νά παρουσιάσουμε ἕναν-ἕναν τούς κρίκους αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας, πού ἐδῶ καί ἕναν αἰῶνα - μεθοδευμένα καί συστηματικά - περισφίγγει ἀπειλητικά τήν Ἀγία μας Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Τό 1920, λοιπόν, τήν ἴδια χρονιά πού τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐκδίδει τήν περιβόητη ἐγκύκλιο «πρός τάς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» καί προτείνει τήν ἵδρυση τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν», ἱδρύεται στόν χῶρο τοῦ προτεσταντισμοῦ ἡ παγκόσμια κίνηση «Ζωή καί Ἔργασία» (Life and Work) καί συνέρχεται τό πρῶτο συνέδριό της στήν Γενεύη ἀπό τίς 9 ἕως τίς 12 Αὐγούστου μέ

τήν συμμετοχή 90 αντιπροσώπων από 15 χώρες. Τήν ἴδια χρονιά (1920) ιδρύεται, επίσης, στήν Ἀμερική, ἀπό τήν Ἐπισκοπιανή «Ἐκκλησία», ἡ παγκόσμια κίνηση «Πίστις καί Τάξις» (Faith and Order) τό προκαταρκτικό συνέδριο τῆς ὁποίας συνέρχεται στήν Γενεύη ἀπό τίς 16 ἕως τίς 20 Αὐγούστου μέ τήν συμμετοχή 120 ἀντιπροσώπων 70 ὁμολογιῶν ἀπό 40 χώρες. Μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων ἦταν καί 18 Ὁρθόδοξοι, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Μητροπολίτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σελευκείας Γερμανοῦ. Εἶναι ἡ πρώτη συμμετοχή Ὁρθοδόξων ἀντιπροσώπων σέ ἀνάλογα συνέδρια.

Ἀπό τήν συγχώνευση τῶν δύο παραπάνω κινήσεων («Ζωή καί Ἔργασία» καί «Πίστις καί Τάξις») προῆλθε τό Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν (World Council of Churches, WCC), ἡ πρώτη Γενική Συνέλευση τοῦ ὁποίου γίνεται στό Ἄμστερνταμ τό 1948. Ἄν καί ὡς κύριος στόχος του παρουσιάζεται ἡ ἐνδοχριστιανική συνεργασία, τό ΠΣΕ τονίζει τήν σημασία τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου καί ἔχει ἀναλάβει πρωτοβουλίες γιά τήν προώθησή του.

Ὅπως τόνιζε στό Ὑπόμνημά της γιά τήν συμμετοχή τῶν Ὁρθοδόξων στό Π.Σ.Ε. ἡ ἐπί τῶν Δογματικῶν Ἐπιτροπή τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους: «Τό Π.Σ.Ε., ὅπως λειτουργεῖ σήμερα, εἶναι ἓνας ὁμογενοποιητικός μηχανισμός πού ἀμβλύνει τό δογματικό αἰσθητήριο καί κυφορεῖ μία ἐπιφανειακή, ἐπικοινωνιακοῦ χαρακτήρος, “ἐνότητα”»^[19]. Θά πρέπει νά σημειώσουμε ἐδῶ, ὅτι τά κίνητρα καί τά κριτήρια ὅλων αὐτῶν τῶν ἐνοποιητικῶν προσεγγίσεων ὑπῆρξαν ἀποκλειστικά κοινωνικά καί πολιτικά. Κάθε θεολογική ἀναφορά ἀπουσιάζει καί ὁ θεολογικός λόγος παραχωρεῖ τήν θέση του στήν κοινωνική πολιτική καί τήν διπλωματία.

Ὅπως πολύ εὐστοχα, παρατηροῦσε ὁ μακαριστός ἀγιορείτης Καθηγούμενος Γεώργιος Καψάνης:

«Ἡ ἁγία μας Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων. Γι' αὐτό στήν Ἐκκλησία μας δέν αὐτοσχεδιάζουμε, οὔτε ἀκολουθοῦμε τόν λογισμό μας, ἀλλά “ἐπόμεθα τοῖς θείοις Πατράσιν” (Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος), ὅπως καί ἐκεῖνοι ἤποντο τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις καί Προφήταις. Θά πρέπη λοιπόν καί στό θέμα τῶν διαθρησκειακῶν σχέσεων καί ἐκδηλώσεων νά ἀκολουθοῦμε τούς Προφῆτας, τούς Ἀποστόλους καί τούς Πατέρας. Ὅπως διδάσκει καί ὁ ἱερός Ἰωσήφ Βρυέννιος: “Ἀμῆχανον ἄλλως τήν ἀλήθειαν γνῶναι, ἢ θεολογίας ἅπτεσθαι, μή τοῖς ἁγίοις ἐπόμενον” [δηλαδή εἶναι ἀδύνατο μέ ἄλλο τρόπο νά γνωρίζει κανεῖς τήν ἀλήθεια ἢ νά ἀσχολεῖται μέ θεολογικά θέματα, ἂν δέν ἀκολουθεῖ τούς ἁγίους]»^[20].

Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία συμφυρόμενη μέ τίς ποικίλες αἵρέσεις, τίς ὁμολογίες, τίς πλάνες, πού συναποτελοῦν τό συνονθύλευμα τοῦ Π.Σ.Ε., ἀφίσταται τῶν Ἁγίων Πατέρων καί γίνεται παρακολούθημα τοῦ προτεσταντικοῦ δικαιοματισμοῦ, τῆς πολιτικῆς θεολογίας καί τῶν ἀτομικῶν πιστευμάτων.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐπὶ τῶν Δογματικῶν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στό βαρυσήμαντο Ὑπόμνημά της γιά τήν συμμετοχή τῶν Ὁρθοδόξων στό Π.Σ.Ε., (Φεβρουάριος 2007) κατέληγε στό συμπέρασμα ὅτι:

«Οἱ Ὁρθόδοξοι δέν κερδίζουμε τίποτε ἀπό τήν συμμετοχή μας στό Π.Σ.Ε. Ἀντίθετα, ἀποκομίζουμε ζημία καί φθορά. Ἡ ἀποστολή μας, νά κηρύξουμε τό μήνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τούς ἑτεροδόξους, δέν

εὐοδώνεται, ἐπειδὴ οἱ Προτεστάντες στό Π.Σ.Ε. δέν προσανατολίζονται πρὸς ἀποδοχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀλλὰ πρὸς συνύπαρξι μαζί της στό ἐπιδιωκόμενο μὶσθωμα τῶν πλήρως ἀλληλοαναγνωριζομένων ἐκκλησιῶν. Ὁ προσανατολισμός τους αὐτός εἶναι σύμφωνος μέ τὴν ἐκκλησιολογία τους. Οἱ Ὁρθόδοξοι ὅμως μποροῦμε νά συμμετέχουμε σέ ἓνα Ὁργανισμό (τό Π.Σ.Ε.), τοῦ ὁποίου ἡ σύστασις, ἡ δομὴ καὶ ἡ λειτουργία βασιζονται στὴν προτεσταντικὴ ἐκκλησιολογία, χωρὶς ἡ συμμετοχὴ μας νά σημαίνει παραίτησι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιολογία μας;»^[21].

Ἡ ἀπάντησι προκύπτει ἀπὸ τίς πολλαπλές ἐκκλησιολογικὲς ἐκτροπές τῶν συμμετεχόντων στό Π.Σ.Ε. πού θά παρουσιάσουμε στό ἐπόμενο δημοσίευσμά μας.

^[1] Truman H.S. Address in Columbus at a Conference of the Federal Council of Churches. March 6, 1946, <https://www.trumanlibrary.gov/library/public-papers/52/address-columbus-conference-federal-council-churches>

^[2] Divinely Sanctioned: *The Anglo-American Cold War Alliance and the Defence of Western Civilisation and Christianity, 1945-48.* / Kirby, Dianne. In: *Journal of Contemporary History*, Vol. 35, No. 3, 01.07.2000, p. 385-412., σελ. 409

^[3] Μαρίας Ἀντωνιάδου, *Γιατί οἱ Η.Π.Α. στηρίζουν τό Πατριαρχεῖο*, ἐφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 24-11-2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/giati-oi-ipa-stirizoyn-to-patriarxeio/>

^[4] https://www.youtube.com/watch?v=uKz3CcEC9Ig&ab_channel=LupusCynodiktus

^[5] Βλ. σχ. Παύλου Σεραφεῖμ, *Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο στή δίνη τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου*, ἐκδ. Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2017

^[6] Καθ. Δ. Τσάκωνα, *Ἀθηναγόρας ὁ Οἰκουμενικός τῶν Νέων Ἰδεῶν*, Ἀθῆναι 1976, σελ. 93

^[7] *Ἐπισκεψις*, ἀρ. 563, 30/11/1998, σελ. 6

^[8] «Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογμάτισαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλათαι, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν, οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ τοὺς Αὐτοῦ Ἁγίους ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασι... Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξεν», ΤΡΙΩΔΙΟΝ, ἐκδ. «ΦΩΣ», Αθῆναι 1967, ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, σελ. 157.

^[9] Ἀριστείδης Γ. Πανωτῆς, *Εἰρηνοποιοί*, ἐκδ. Ἰδρυμα Εὐρώπης Δραγάν, Ἀθήνα 1971,

σελ. 106

[10] Μάμαλος, Γεώργιος-Σπυρίδων, *Τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως κατά τήν περίοδο 1918-1972*. Διδακτορική Διατριβή, 2008-2009, σελ. 213

[11] π. Ίουστίνου Κεφαλούρου, *Διαθρησκειακές προσεγγίσεις: ἀπό τὸν Πατριάρχη Ἀθηναγόρα Α΄ ὡς τὸν Πατριάρχη Βαρθολομαῖο Α΄*, Θεολογία Τόμος ΠΔ' (2013), σελ. 159

[12] Καθ. Δ. Τσάκωνα, *Ἀθηναγόρας ὁ Οἰκουμενικός τῶν Νέων Ἰδεῶν*, Ἀθήναι 1976, σελ. 20

[13] Διατάγματα Β' Συνόδου Βατικανοῦ, τεύχος 7, ἔκδ. «Γραφείου Καλοῦ Τύπου», Ἀθήνα, σσ. 43-44

[14] Ἰωάννου Καρμίρη, *Ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις Ρόδου*, ΘΕΟΛΟΓΙΑ Τόμος ΛΒ΄, Τεύχος Δ΄, σελ. 497-536

[15] *Ἐπίσκεψις 158* (1-12-1976), σ. 4.

[16] *“Council coming for Orthodox”*, interview by Desmond O’ Grady, The National Catholic Reporter, in the January 21, 1977. Βλ. καί π. Πέτρου Heers, *Ἀπό τήν Β΄ Βατικανή (1965) στήν Πανορθόδοξη Σύνοδο (Κρήτη 2016)*, <http://www.romfea.gr/images/hirs.pdf>

[17] Χρυσοστόμου Β΄, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, *Τά Πεπραγμένα ἀπό 15-7-1963 μέχρι 15-7-1964*, σελ. 18-19

[18] Χρυσοστόμου Β΄, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, ὁ.π., σελ. 19-20

[19] *Ἐπί τῶν Δογματικῶν Ἱεροκοινοτική Ἐπιτροπή Ἁγίου Ὄρους, Ὑπόμνημα περί τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, Ἅγιον Ὄρος, Φεβρουάριος 2007*, σελ. 40
https://www.imgrigoriou.gr/epikaira/Oikoumenismos/YPOMNHMA_EPITROPHS_PERI_PSE.pdf

[20] Αρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους, Οἱ διαθρησκειακές ἐκδηλώσεις καί ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας*,

[21] *Ἐπί τῶν Δογματικῶν Ἱεροκοινοτική Ἐπιτροπή Ἁγίου Ὄρους*, ὁ.π. σελ. 52